

вчених щодо шляхів вдосконалення системи соціального захисту в Україні: збільшити значення місцевих органів влади у розв'язанні проблем соціального захисту; максимально децентралізувати надання соціальних послуг населенню на регіональному рівні, скажімо, розширювати мережу центрів і відділень обслуговування та реабілітації; підвищити роль недержавних громадських організацій; посилити адресний характер соціального захисту незахищених верств населення; вдосконалити нормативно-правову базу соціального захисту (питання благодійності, податкових пільг, працюючих за межами України); зміцнити активну складову соціального захисту шляхом продуктивної, спрямованої політики зайнятості (легальна зайнятість, створення нових робочих місць).

Література

1. Дерєга В. В. Соціальна і гуманітарна політика: навч. посіб. / В. В. Дерєга. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 178 с.
2. Шляхи вдосконалення системи соціального захисту в Україні: політологічний аналіз / М. О. Багмет, В. В. Дерєга // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К., 2009. – Вип. 17. – С. 250-258.
3. Михайловська І. М. Система соціального захисту населення в Україні: сутність, основні складові та напрямки вдосконалення / І. М. Михайловська, О. В. Неліпович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 6, Т. 4. – С. 255-260.
4. Пенсійне забезпечення в Україні та інших країнах світу. Економічний дискусійний клуб. – К., 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analitika>
5. Боженко С. Пенсійний світ / Сергій Боженко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ekoinform.com.ua/>

УДК 342.942 (043.2)

Гончарук С. Т., к.ю.н., професор,
Олійник І. В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ТА ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ЇЇ СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Державній службі, яка забезпечує втілення в життя рішення державної влади, цілісність держави як інституту, якісну реалізацію конституційних гарантій прав, свобод і інтересів громадян шляхом стабільного і безперервного надання їм різноманітних публічних послуг, належить особлива роль у побудові сучасної Української держави європейського типу.

Дослідити належним чином сутність сучасної державної служби, окремі аспекти її теперішнього стану є можливим тільки вивчивши історію її становлення, враховуючи надбання попередніх років, орієнтуючись на зародки, процес формування та розвитку української державної служби.

Існування держави без державної служби та державного управління неможливе. Як відомо, державна служба як спеціалізована сфера діяльності державних службовців виникає разом з державою як її органічна складова. Вони йдуть поряд та взаємно обумовлюють одна одну, оскільки «інститут державної служби продовжує і завершує організаційне оформлення державного механізму, а найголовніше - робить цей механізм здатним практично вирішувати будь-які питання галузі державного управління» [1, с. 144]. Окремі дослідники, зокрема О. Ю. Оболенський, підкреслюють, що причини, які викликали до життя державу, лежать і в основі виникнення державної служби [2, с. 74; 3, с. 308; 4, с. 40].

Серед дослідників формування вітчизняної державної служби немає єдиної точки зору стосовно етапів, які вона пройшла в процесі свого становлення. Насамперед, це обумовлено різним підходом до етапів державотворення України. Очевидно, що державна служба не може розглядатися окремо від етапів становлення та розвитку держави.

На наш погляд, у своєму розвитку державна служба у тому вигляді, який вона має в теперішні часи, пройшла чотири етапи, а саме:

I етап – часи від виникнення Київської Русі до повного її роздроблення та перебування під владою Литви і Польщі (включаючи історичний період існування Галицько-Волинської держави). Період існування ранньої Київської Русі до XII століття слід вважати першим етапом виникнення державної служби. Така служба представляє собою лише паростки державної служби в її сучасному розумінні.

II етап – період існування Козацької держави – Запорізької Січі. Оскільки Запорізька Січ представляла собою повноцінну державу із всіма притаманними їй ознаками, то і державна служба в ці часи характеризується більшою сталістю, чіткістю повноважень та функцій державних службовців, ієрархічністю посад, підпорядкованістю підлеглих не на основі особистої залежності, а в силу займаної посади. Саме в цей час державна служба стала інструментом ефективного управління державою, а державні службовці у вигляді козацької старшини, гетьмана, впроваджували інтереси держави через відповідні козацькі державні органи на чітко визначених посадах.

III етап охоплює період, коли Україна перебувала в складі Радянського Союзу. В цей період, попри офіційне невизнання державної служби як спеціального виду трудової діяльності, стирання різниці між працівниками та державними службовцями, відсутності будь-якої

концепції державної служби, державна служба все ж існувала і в радянській Україні.

IV (сучасний) етап – визначається з моменту здобуття Україною незалежності по даний час, який також можна розділити на окремі періоди. З проголошенням самостійного державного розвитку і орієнтацією економіки на ринкові відносини в Україні розпочалося оновлення всієї системи державного управління. Інтенсивно формується правова база, створюються нові та реформуються вже існуючі владні інститути.

На законодавчому рівні відносини у сфері державної служби вперше були урегульовані уже за часів незалежності нашої держави законом України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 р. [5]. Хоч даний закон частково і віддзеркалював ідеологію та засадничі принципи організації діяльності державного апарату радянської епохи, він відіграв важливу прогресивну роль у становленні і функціонуванні інституту вітчизняної державної служби.

Водночас, поступальні процеси на шляху розвитку української державності зумовили необхідність кардинального реформування державної служби, перегляду і заміни багатьох застарілих і гальмівних положень існуючого законодавства про цю службу, що призвело до прийняття 10 грудня 2015 р. з урахуванням європейських стандартів у цій сфері нового закону «Про державну службу» [6]. Це стало визначальним кроком створення нових правових підстав для регулювання державно-службових відносин на євроінтеграційному шляху України. Новий закон визначає поняття, принципи, правові та організаційні засади здійснення державної служби, орієнтованої на громадян в інтересах держави і суспільства. Він значно поглиблює поняття державної служби, деталізує її ознаки та зміст, закріплює нову структуру управління державною службою, встановлює прогресивний, демократичний підхід в підборі і розстановці кадрів державної служби (насамперед це конкурсний відбір), по новому регламентує порядок проходження державної служби, відносини службової дисципліни, визначає соціальні гарантії та інші організаційно-правові демократичні новели державно-службових відносин.

Література

1. Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика: навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – К.: Атіка, 2003. – 160 с.
2. Авер'янов В. Б. Державна служба / В. Б. Авер'янов. – К.: Ін-Юре, 2005. – 127 с.
3. Адміністративне право України: підруч. У 2 т. – Т. 1. Заг. частина / ред. колегія В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Вид-во «Юр. думка», 2007. – 584 с.
4. Оболенський О. Ю. Державна служба: навч. посіб. / О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2003. – 344 с.
5. Про державну службу: Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4050-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 48. – Ст. 312.

6. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 4. – Ст. 43.

УДК 342.942

Гончарук С. Т., к.ю.н., професор,
Хомченко О. В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Ефективна державна служба становить один з найважливіших чинників успішного проведення політичних, економічних та соціальних реформ в Україні на шляху її європейської інтеграції. Саме якість функціонування державної служби суттєво впливає на процеси розвитку ринкової економіки, становлення демократії та громадянського суспільства в нашій країні, її інтеграції, незалежності, глобалізації та ін.

З початком травня 2016 року в Україні набрав чинності новий закон «Про державну службу», прийнятий 10 грудня 2015 року з урахуванням європейських стандартів та передового досвіду зарубіжних країн [1]. Цей закон, поміж іншого, поглиблює поняття та ознаки державної служби, визначає правові та організаційні засади її здійснення, закріплює нову структуру управління державною службою, встановлює прозорий, демократичний підхід в підборі кадрів державної служби, орієнтуючись насамперед на конкурсний відбір, по новому регламентує принципи державної служби, порядок її проходження, відносини службової дисципліни, оплати праці та інші соціальні гарантії для державних службовців тощо.

Система принципів державної служби в новому законі порівняно з аналогічним законом 1993 року визначена дещо по-іншому [2]. Хоч новий закон за змістом багато в чому запозичує більшість принципів старого законодавства, в ньому більш вдало і логічно трактується їх назва, визначення їх сутності та змісту. Водночас він містить і цілий ряд нових принципів цієї служби.

За новим законом державна служба в Україні здійснюється з дотриманням таких принципів:

— верховенства права – трактується як забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави;

— законності – визначається як обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України;

— професіоналізму – розуміється як компетентне, об'єктивне і